

Sygn. akt III UK 86/14

POSTANOWIENIE

Dnia 27 listopada 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania E. K.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J.
o świadczenie przedemerytalne,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 27 listopada 2014 r.,
na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w
(...)
z dnia 16 stycznia 2014 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 16 stycznia 2014 r. oddalił apelację wniesioną przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 22 sierpnia 2013 r., zmieniającego decyzję organu rentowego z dnia 17 listopada 2012 r. i przyznającego ubezpieczonej E. K. prawo do świadczenia przedemerytalnego poczynawszy od dnia 26 czerwca 2013 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 16 stycznia 2014 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 oraz art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 oraz art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach w związku z art. 316 k.p.c. w kontekście oceny, czy w niniejszej sprawie istnieją podstawy do twierdzenia, że decyzja organu rentowego była w chwili jej wydania wadliwa oraz czy zachodzą przesłanki do jej zmiany w sytuacji spełnienia warunku do przyznania świadczenia w chwili wydania wyroku.

Skarżący podkreślił, że orzecznictwo sądowe w przeważającej większości przyjmuje, iż w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zadaniem organów kontrolnych jest badanie, czy decyzja organu rentowego w chwili jej wydania była prawidłowa. W tym zakresie przytoczył orzeczenia Sądu Najwyższego: wyrok z dnia 13 września 2005 r., I UK 382/04 (LEX nr 276245), z którego wynika teza, iż sąd może zmienić decyzję ZUS tylko wówczas, gdy jest wadliwa, nie może natomiast zastępować organu kompetentnego do jej wydania i we własnym zakresie ustalać prawa do świadczenia, dlatego ujawniona w trakcie postępowania sądowego zmiana w ramach stanu zdrowia ubezpieczonego, jako przesłanka niezdolności do pracy warunkująca prawo do renty, nie może prowadzić do uznania kontrolowanej decyzji za wadliwą i do jej zmiany, wyrok z dnia 3 grudnia 1998 r., II UKN 341/98 (OSNP 2000 nr 2, poz. 72), w którym wyrażono pogląd prawny, że sąd dokonuje oceny legalności decyzji rentowej według stanu prawnego istniejącego w dacie jej wydania. Zmiana stanu prawnego w toku postępowania sądowego uprawnia osobę zainteresowaną do złożenia nowego wniosku o przyznanie świadczenia emerytalno-rentowego, a także wyrok z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05 (LEX nr 272581), w którym wyjaśniono, iż w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych warunki nabycia prawa do wcześniejszej emerytury muszą być spełnione łącznie w chwili wydania decyzji przez organ rentowy. W postępowaniu odwoławczym od decyzji odmawiającej prawa do tego świadczenia sąd ubezpieczeń społecznych ocenia legalność decyzji według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania.

Zdaniem skarżącego, przywołane w uzasadnieniu przez Sąd Apelacyjny jednostkowe orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1998 r., II UKN

555/07, nie stanowi natomiast przekonywującej argumentacji do zaakceptowania wydanego rozstrzygnięcia. Skarżący jest bowiem zdania, że nie do zaakceptowania jest ustalenie daty przyznania świadczenia jak w niniejszej sprawie od 26 czerwca 2013 r. w kontekście brzmienia art. 7 ust. 1 i ust. 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Z brzmienia przepisów ustawy jednoznacznie wynika bowiem, że prawo do świadczenia ustala się po dniu złożenia wniosku. W niniejszej sprawie dzień ten oznacza 10 listopada 2012 r. i tym samym tylko od tego dnia można byłoby przyznać świadczenia, gdyby ubezpieczona spełniała warunki do jego przyznania. W tym dniu ubezpieczona tych warunków nie spełniała, więc decyzja organu rentowego była prawidłowa i nie można dokonywać jej zmiany z tej przyczyny, iż warunki te zostały spełnione na chwilę wyrokowania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada też dodać, że zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Sądu Najwyższego, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga od skarżącego nie tylko określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ale także wskazania, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów, lub przedstawienia rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłby odmiennie wykładany. Podkreślenia wymaga również to, że nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), analogicznie jak nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Zdaniem Sądu Najwyższego, sformułowany przez organ rentowy wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej wskazanych kryteriów przede wszystkim dlatego, iż wykładnia wskazanych we wniosku przepisów prawa materialnego była wielokrotnie przedmiotem orzecznictwa Sądu Najwyższego i obecnie ma ugruntowany charakter, co poniekąd przyznaje sam skarżący w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi, które jednoznacznie wskazuje, że wykładnia wskazanych przepisów nie budzi jego wątpliwości.

Po drugie, należy zauważyć, że przepis art. 316 k.p.c. wymieniony jako wymagający wykładni we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie został w ogóle wskazany w podstawach zaskarżenia. Tymczasem, zgodnie z

art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Jest więc związany granicami skargi kasacyjnej wyznaczonymi jej podstawami, co oznacza, że nie może uwzględniać naruszenia żadnych innych przepisów niż wskazane przez skarżącego. Sąd Najwyższy nie jest bowiem uprawniony do samodzielnego dokonywania konkretyzacji zarzutów lub też stawiania hipotez co do tego, jakiego aktu prawnego (przepisu) dotyczy podstawa skargi. Nie może także zastąpić skarżącego w wyborze podstawy kasacyjnej, jak również w przytoczeniu przepisów, które mogłyby być naruszone przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy może zatem skargę kasacyjną rozpoznawać tylko w ramach tej podstawy, na której ją oparto, odnosząc się jedynie do przepisów, których naruszenie zarzucono (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 78/10, LEX nr 725005). Niemożliwe jest więc przyjęcie skargi do rozpoznania ze względu na okoliczności, które wykraczają poza podstawy tego środka zaskarżenia, a więc nie mogą być uwzględnione przy jego rozpoznaniu. Niezależnie jednak od powyższych stwierdzeń należy zauważyć, iż co prawda w judykaturze ugruntowany jest pogląd, że sąd ubezpieczeń społecznych ocenia legalność decyzji organu rentowego według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania, co wynika z istoty postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w którym sąd dokonuje kontroli wyłącznie tych rozstrzygnięć o prawach i obowiązkach stron stosunku ubezpieczenia społecznego, które zostały uprzednio podjęte przez organ rentowy. Orzecznictwo dopuszcza jednakże na zasadzie wyjątku od tej reguły, (który nie może być traktowany rozszerzająco), możliwość uwzględniania przez sąd okoliczności niebędących przedmiotem decyzji organu rentowego. Przykładowo w trafnie powołanym przez Sąd Apelacyjny wyroku z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97 (OSNAPiUS 1999 nr 5, poz. 181) Sąd Najwyższy dopuścił możliwość przyznania renty inwalidzkiej w sytuacji, gdy ubezpieczona spełniła warunki uprawniające do tego świadczenia po wydaniu zaskarżonej decyzji w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji. Taka możliwość wchodzi w rachubę wówczas, gdy podstawa faktyczna rozstrzygnięcia zawartego w wyroku sądu dotyczy „okoliczności pewnych”. Wydanie w takiej sytuacji wyroku prowadzi do swoistego „skrócenia procedury” i jest podyktowane względami ekonomii

procesowej. Eliminuje konieczność wystąpienia do organu rentowego przez osobę uprawnioną z kolejnym - tym razem zasadnym - wnioskiem o świadczenie niewątpliwie należne. To stanowisko, wbrew temu, co twierdzi skarżący, było konsekwentnie prezentowane także w późniejszym orzecznictwie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 lipca 2000 r., II UKN 55/00, OSNAPiUS 2002 nr 2, poz. 49; z dnia 18 kwietnia 2001 r., II UKN 335/00, OSNP 2003 nr 1, poz. 19; z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005 nr 3, poz. 43; z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 152/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 273 i z dnia 2 sierpnia 2007 r., III UK 25/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 293; OSP 2009 nr 4, poz. 45, z glosą R. Babińskiej-Góreckiej). Uogólniając należy więc przyjąć, że na podstawie art. 316 § 1 k.p.c. sąd ubezpieczeń społecznych - kierując się względami ekonomii procesowej - może wyjątkowo zmienić decyzję organu rentowego i przyznać prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, jeżeli podstawą odmowy przyznania świadczenia w postępowaniu przed organem rentowym było niespełnienie któregoś z wymaganych prawem warunków, a w toku postępowania sądowego warunek ten został niewątpliwie spełniony.

Po trzecie, Sąd Najwyższy zauważa również, że w myśl art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych prawo do świadczenia przedemerytalnego ustala się, na wniosek osoby zainteresowanej, od następnego dnia po dniu złożenia wniosku wraz z dokumentami, o których mowa w ust. 3. Oznacza to, że o określeniu daty (dnia), od której następuje przyznanie prawa do świadczenia przedemerytalnego, nie decyduje jedynie termin złożenia samego wniosku, ale również termin złożenia dokumentów stanowiących niezbędne załączniki do owego wniosku (decyzja o utracie prawa do zasiłku dla bezrobotnych lub informacja o upływie 6 miesięcy pobierania zasiłku dla bezrobotnych, a także dowody wymagane do ustalenia prawa do emerytury oraz jej wysokości, określone przepisami ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Są to bowiem dowody uzasadniające prawo do świadczenia przedemerytalnego. Tym samym do skutecznego złożenia wniosku wymagane jest kumulatywne spełnienie obu przesłanek wymienionych w art. 7 ust. 1 powołanej ustawy, przy czym określoną w tym przepisie datę przyznania prawa do świadczenia przedemerytalnego

(od następnego dnia) należy odnosić do czasu, w którym obie wymienione przesłanki zostały spełnione.

W świetle ustaleń faktycznych dokonanych przez Sądy *meriti*, ubezpieczona w toku postępowania przed organem rentowym nie przedłożyła wraz z wnioskiem o świadczenie dokumentów wymienionych w art. 7 ust. 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Mimo to organ rentowy nie wezwał ubezpieczonej do ich uzupełnienia i rozpatrzył jej wniosek merytorycznie, odmawiając prawa do wnioskowanego świadczenia z zupełnie innych przyczyn. Z niekwestionowanych przez skarżącego ustaleń faktycznych sprawy wynika jednak i to, że ubezpieczona spełniła wszystkie przesłanki prawa do świadczenia przedemerytalnego w dniu 25 czerwca 2013 r. (czyli w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji), wobec czego przyznanie jej prawa do tego świadczenia od dnia 26 czerwca 2013 r. nastąpiło niewątpliwie z poszanowaniem wyżej opisanych reguł postępowania.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, iż skarżący nie wykazał potrzeby rozpoznania jego skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.